

Boekbespreking 'Het oog van de naald. Over de markt, geluk en solidariteit'

De markt heeft welvaart en economische groei gebracht. Maar intussen blijven economisering, rechtvaardigheid en duurzaamheid onderworpen aan een intensief maatschappelijk en politiek debat. Het gaat over globalisering, maar ook over de toenemende welvaartverschillen tussen rijk en arm en het verslechterde milieu. De topinkomens roepen veel commotie op. En welvaarts groei maakt mensen niet vanzelf gelukkiger.

In *Het oog van de naald* analyseert Johan Graafland de marktwerking aan de hand van ethische principes en de waarden uit de bijbel. Drie vragen staan centraal. Wat is het effect van marktwerking op menselijk geluk? Draagt marktwerking bij aan een rechtvaardiger verdeling? En bevordert marktwerking de karaktervorming (deugden) van mensen of juist niet? Om deze vragen te beantwoorden maakt de auteur gebruik van de nieuwste onderzoeksgegevens en inzichten uit de economische wetenschap.

Abstract workshop

Volgens de Accra verklaring van de World Alliance of Reformed Churches wordt de huidige economische wereldorde gekenmerkt door buitensporig consumentisme, wedijverende hebzucht en egoïsme. Volgens de verklaring heeft de neoliberale globalisering miljoenen mensen het leven gekost en een groot deel van de schepping vernietigd. In onze oren klinkt dit eenzijdig. Maar het is wel een stem die de ervaringen van mensen verwoordt. Het daagt ons uit om kritisch na te denken over de markt vanuit de christelijke idealen.

Daartoe hanteer ik 3 perspectieven: welvaart of nut, rechtvaardigheid en deugden. De kernvraag van het eerste perspectief is of marktwerking tot meer welvaart en geluk leidt. De kernvraag van het tweede perspectief is of de markt tot rechtvaardige uitkomsten leidt. En in het derde perspectief gaat het om de vraag of marktwerking de karaktervorming (deugden) van mensen bevordert of juist niet.

Ik zie ieder van deze perspectieven vanuit drie disciplines: ethiek, bijbelse theologie en economie. Ethiek, omdat de huidige ethische theorieën een rijk begrippenkader bieden dat ook uitermate bruikbaar is voor de christelijke economische ethiek. Ik toets vervolgens in hoeverre de standaarden die de ethiek aanreikt ook ondersteund worden door de Bijbel, omdat deze vaak ten grondslag ligt aan de Christelijke ethiek. Daarna ga ik na welke theoretische en empirische inzichten de recente economische literatuur biedt met betrekking tot de relatie tussen marktwerking, geluk en solidariteit. De analyse mondt uit in drie stellingen. De eerste stelling is dat er behoefte is aan een bijstelling van het economisch beleid: het streven zou niet moeten zijn economische groei door meer concurrentie, maar bevordering van de kwaliteit van het leven. De tweede stelling is dat in een christelijke visie positieve basisrechten een hoge prioriteit hebben. Als deze worden gehonoreerd is verdere herverdeling afhankelijk van de effectiviteit van het overheidsingrijpen en de heersende cultuur. De derde stelling is dat er grenzen dienen te worden gesteld aan concurrentie omwille van de solidariteit.

Prof. dr. Johan Graafland is macro-econoom, ethicus en theoloog en verbonden aan de Universiteit van Tilburg. Graafland is curator van de Leerstoelen Reformatorische wijsbegeerte.